

g l a s

slovenske kulturne akcije

L. XII. 5-6 EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA 31. III. 1965

JUBILEJ PLEMENITEGA NAPORA

Domovina je bila vse do izbruha komunistične revolucije polna podjetij, ki so izpričevala našo veliko zmogljivost, kadar so delo vodili plemeniti ideali, posvečeni rasti slovenske skupnosti. Skoraj bi mogli trditi, da se je začelo, ko je J. E. Krek zasadil korenine slovenskemu združništvu. Podjetja na zadružni podlagi so postala visoke šole za vzgojo požrtvovalnih delavcev na vseh poljih slovenske socialne in kulturne dejavnosti.

Po letu 1952 pa se je med slovensko emigracijo v Argentini začela nova doba, ko so v kratkem času dobile močan izraz krepke aktivnosti naše glavne ustanove; kot pravi izraz zdravega stremeljenja se je zlasti afirmirala svobodna iniciativa na socialnem, kulturnem in društvenem področju. Na gospodarskem polju sta tedaj vzrasli podjetji Slovenska hranilnica in Slovenska tiskovna družba; desetletni jubilej prve smo javno že proslavljali, dolžni pa smo se spomniti jubileja, ki ga je tiho proslavila tudi Slovenska tiskovna družba, ki je lastnica tiskarne z naslovom Editorial Baraga.

Znano je, kako se je pobuda za samostojno slovensko tiskovno podjetje izkazala kot koristna, polna globokih posledic na pripadajočem sektorju našega udejstvovanja. Veseli moramo biti, da imamo po desetih letih obrat, ki se je odlično uveljavil v svoji stroki in v veliki meri podprl in poživil slovenski verski, kulturni in poslovni tisk. Tiskarna Slovenske tiskovne družbe vzgledno nadaljuje tradicijo podobnih ustanov v domovini, ko smo ravno s tiskom prdrli med najbolj kulturne narode v Evropi.

Kulturno in književno delo naše skupnosti se je v emigraciji plodno začelo že pred ustanovitvijo tiskarne, vendar je razmah Slovenske tiskovne družbe uspešno podprl tretjo ustanovo, ki je tudi nastala v letu 1954. Poleg hranilnice in tiskarne je tudi Slovenska kulturna akcija mogla srečno kreniti na pot ustvarjanja in uspevanja s tiskom, ki nam dela vso čast!

Ko čestitamo Slovenski tiskovni družbi ob začetku desete poslovne dobe, se ji zahvaljujemo za vso ljubezen, ki smo je bili deležni pod nje streho. Vedno je naša ustanova pri STD bila deležna vsega razumevanja in podpore; obenem s častitkami izražamo globoko upanje in vero, da bo Slovenska tiskovna družba zamogla izpričevati resnico, kako se srečno razvija, kar sloni na ideji združništva, ponosu slovenskega naroda.

JUBILEJNA ZBIRKA

Odbor SKA že pripravlja izredno umetniško darilo, ki bo podarjeno vsem darovavcem za našo jubilejno zbirko. Zaradi obvez, ki jih moramo kriti, bo darilo skromno, vendar bo po svoji notranji vsebini na višku sodobne slovenske umetnostne ustvarjalnosti. Opremljeno bo s posebnim imenskim posvetilom darovavcu. Želimo pa, da bi se nas spomnil še kdo, ki dosedaj ni postal pozoren na našo zbirko, ali pa mu naš tisk ni prispel v roke. Da bomo vedeli za celotno število darovavcev, prosimo še vse ostale za JUBILEJNI DAR.

Darovali so: g. prof. MILAN LANGUS, namesto venca na grob prijatelju in sošolcu ing. Alb. Mozetiču, 5.000 pesov (ponovno); g. N. N., Buenos Aires, — še enkrat 3.000 pesov; ga. dr. TATJANA JEKLIČ, Buenos Aires, 2.000 pesov.

Vsem se iskreno zahvaljujemo.

„To je bilo zmerom, da sanja človek toliko sijajnejšo luč, kolikor temnejša je noč okoli nje-ga in v njegovem srcu. Ni treba, da bi sanjal o samem nebeškem soncu — sonce mu je lojeva sveča, mu je dremotna lučka pred podobo Matere božje. Be-rač, ki nima, da bi si kupil kos črnega kruha, sanja o silnem, nedosegljivem bogastvu; ali ti-sto bogastvo nikakor niso prek-morski milijoni, temveč je svetla desetica. — Velikokrat sem bil zamisljen in žalosten, ko sem bral o „srečni mladosti“, o „zla-tih otroških dneh“. Tudi meni se je že zgodilo, da so se mi po-nevedoma orosile oči ob spo-minu na zdavnaj minule čase, na ob-raze, ki jih ni več, na kraje, ki so mi bili dragi. Ali resnica je pač ta, da je svetla in hre-penenja vredna vsaka daljava, naj se ozre človek v preteklost ali v prihodnost. Vsake sanje so porojene iz nezadovoljnosti, iz bridkosti, iz bede in trpljenja; ne samo hrepenenje po jabolkih in pomarančah, temveč tudi ti-sto po čisti lepoti in svetih ne-besih. — Oj, otroško. Kaj ni dvojno tvoje in vsako življenje vse do groba? Kaj so bile vse tvoje ljubezni, kaj tvoja navdu-ženja in prijateljstva, tvoje pes-mi in povesti, tvoje misli in sanje vse do današnjega dne? Velika noč in Mavsarjev hrib. In kaj se ne pogovarjaš spet nocoj, kakor nekda, ko se sme-hljaš tem svojim spominom in jih v vročem srcu pozdravljaš?“

(Ivan Cankar, MOJE ŽIVLJENJE, pogl. IV.)

TISKA SE:

Milan KOMAR
POT IZ MRTVILA

Zbirka osmih esejev, ki bodo zaključili osmi letnik naših rednih publikacij.

— Pisatelj Mirko Javor-nik se je odzval vabilu Sloven-ske kulturne akcije, da bi izdal zbirko esejev. Rokopis je že na koncu priprav in bo zbirka pri SKA izšla pod naslovom:

PISANJE ZA SPROTI

Zajeta bodo dela, ki jih je pisatelj napisal po letu 1946.

— Pariz je dobil novo baletno skupino, kjer ima vodilno vlogo Slovenec Milko Šparemblek, po rodu iz Rajhenburga. V baletno umetnost se je vključil najprej v Zagrebu. Ko je pred leti gostovala v Buenos Airesu baletna skupina Ballet de Paris, je bil partner Veronike Mlakar. Novi pariški balet nosi ime Ballet international, ker so njega člani res različnih narodnosti. Ballet bo vodila Jeannine Charrat in ob njej bo Beograjecan Milorad Miškovič. Sezono so začeli z novo verzijo Orfeja in Evridike pod naslovom „Preplah v jami šte. 21“. Libreto zanj je napisal in glavno vlogo podajal Milko Šparemblek. Vsebinska govori o nesreči v rudniškem rovu. Bolničarka Evridika gre v rov na pomoč, eksplozija pa ji skazi obraz. Novi Orfej gre ponjo, toda Evridika mu noče odkriti znakaženega obraza. Ko mu ga le odkrije, se Orfej požene v globino jaška. Glasbo je napisal švicarski komponist Wisner.

— Položaj likovnih umetnikov v Sloveniji „Ljubljanski dnevnik“ z dne 17. novembra 1964 podaja takole: „Raziskava je namreč med drugim tudi ugotovila, da ostaja štire petine likovnih del, ki so nastala v enem letu, v ateljejih, da jih likovni umetniki prodajo komaj eno petino. Od teh je takih, ki prodajo več ko deset del na leto, 34, takih pa, ki niso prodali niti enega dela, 63. Sredstva, ki jih vlagajo v svojo dejavnost, pa so pri 54 % likovnikov pridobljena iz drugih virov kot iz njihovega umetniškega ustvarjanja.“ Dalje piše list, da so časi, ko so podjetja in ustanove za vsako ceno kupovale umetnine, mimo. Baje je krivda za manjše zanimanje pri občinstvu tudi v tem, da umetniki drže cene previsoko. Pred leti so še terjali za grafike 25.000 dinarjev, danes okr. 40.000. Zelo znani, tudi v tujini vpoštrevani umetnik, ne odda grafike izpod 60.000 do 80.000 din. Ceno oljnatih slike pa je neki starejši umetnik postavil kar na dolarsko bazo in sicer je najnižja cena 100 dolarjev, (uradno je dolar 700 din). Poročevavec lista piše, da je odločno preveč terjati za grafiko 30, 40 ali celo 50 tisoč, ker skromnejši domovi navadno morejo začeti najprej z grafikami. Na koncu svetuje, da naj Društvo likovnih umetnikov ustanovi trgovino z razstavnim salonom, kjer bi morala biti stalna izbira kvalitetnih del vseh umetnikov in bi se cene ravnale po zmogljivosti trga.

— Arthur Koestler, v Budimpešti rojen žid, sedaj angleški državljani, avtor svetovno znanih del, zlasti romana „Darkness at Noon“, je napisal novo delo „Akt ustvarjanja“.

MISLI, BESEDE IN ČRKE O RUDI JURČECU

OB NJEGOVI ŠESTDESETLETNICI

Praznujemo šestdesetletnico našega predsednika. Predstavnik slovenske svobodne kulture, nje usmerjevalca in organizatorja, enega najvažnejših ustvarjalcev.

Moža, ki v naše delo in razmere izžareva plemenitost, obzirnost, strpnost, toploto.

Dviga poglede v daljave, vrta v globine.

Z vsem bitjem čuti tragičnost našega časa in človeško revno.

Z vsem bitjem visi v svetu višje resničnosti. Zato kljub vsemu zaupa in duha in veruje v Duha.

Zgodovina mu je bila res učiteljica, ker se je učil iz svojih doživetij, se ni umikal notranjim prepadam, je izkoriščal svoje poraze, s strastnim zanimanjem opazoval bližnjega.

„Tuja učenost“ se tako zanj ni spremenila v strup. Spojila se je z njegovo široko panonsko naravo.

Svetovljanska olika ni odbrusila osebnih značilnosti. V njegovem slogu je med statičnimi bloki eruptivnost; je dialektika iracionalnosti; so predeli molka, presenečajo motni uvidi, v zadregi caplja humor, se skriva pohlevna dobrota. Ob srečavanjih z zlom ni naiven, ni donkihotski niti hamletovski. Plašen je, pa se mu ne umakne. Po navadi ga preboli in premaga z brezbrežno pasivnostjo, ki se ji ni moč izviti. Slovanska značilnost; nam se že zdi ruska.

* * *

Rodil se je Ruda Jurčec zadosti zgodaj (1. aprila 1905), da je mogel vsrkati marsikatera dogajanja prve svetovne vojne, in v takem predelu (Ormož), da je od vsega početka mogel prodirati v temeljne probleme slovenstva, njegovega obstanka, njegovega boja, njegovega mesta med sosedi in v Evropi. Gimnazijski študij ga je potegnil že v Ljubljano. V Marijanšču je po drugi šoli sodeloval pri zavodskem glasilu Plamen; urejeval ga je sedanji nadškof Pogačnik, medtem ko je literarni krožek vodil Narte Velikonja.

L. 1923 se je vrnil na naš severovzhod. V Mariboru je dokončal humanistično gimnazijo. Kot odbornik dijaškega orlovskega okrožja je prišel v stik z vodilnimi osebnostmi katoliškega gibanja.

Kmalu nato ga je poklical evropski zahod. Julija 1927 je kot Korošček štipendist prvič potoval v Francijo, na Katoliški socialni teden v Nancyju. Doma se je po „sodbi pred prelato“ njegov pisateljski poklic umaknil časnikarstvu. Pa še druga, med Slovenci redko s temeljitostjo pripravljena dejavnost je sooblikovala njegov duhovni obraz: politika — diplomacija. (Morda sta bili ti dve oddaljitvi od literarnega delovanja edini način, da je Jurčecova umetnost po skoro treh desetletjih zorenja v globinah mogla dati jesensko cvetje ne- navadne zlahtnosti in oblike: od Vuzmenic in cikla okrog I. dela Ljubljanskega triptiha, zlasti pa ta roman sam, ki je že doslej edinstveno upodobljenje satanizma v komunizmu, pa čudovito lovljenje sledov milosti v dušah in upanja v srcih). Za tri leta ga je objel Pariz in ga poslej duhovno ni več izpustil. Na Politični visoki šoli je študiral od novembra 1928 do julija 1931, ko je diplomiral. Istočasno ja bil redni dopisnik Slovenca.

Ostal je v stiku s krogom bivših križarjev, prijateljsko povezan zlasti s Pinom Mlakarjem in Mirkom Javornikom. L. 1932 je potoval po Švici in Nemčiji in skočil poleti spet v Pariz. Vojaško službo je opravil na dijaški oficirski šoli v Sarajevu (sep. 1932 — julija 1933). Mladostna leta popotovanja so se s tem končala. 1. januarja 1934 je vstopil v uredništvo Slovenca in tam ostal do odhoda v begunstvo (1945); od konca decembra 1941 do 3. maja 1945 — torej v najhujši dobi — je bil listu glavni urednik.

Razen časnikarstvu je njegova aktivnost veljala predvsem sodelovanju (kot urednik in pisec) kulturnih revij. Sredi l. 1932 je z Javornikom uredil revijo Beseda o sodobnih vprašanjih; čez eno leto ji je ostal edini urednik. Njegovi članki so izhajali pod psevdonimom

Janez Pavlin, politične kronike pa pod imenom Augur. V revijo *Modra ptica* je prispeval serijo esejev pod naslovom *Politika v vinjetah*.

Konec l. 1933 je prišlo do zanimivega poskusa, da se — gotovo tudi po francoskem zgledu — povežejo kulturniki različnih svetovnih nazorov na temelju kvalitete. To so pripravljali Jurčec, Javornik in Božo Vodušek s še nekaterimi Krogovci (disidenti Doma in sveta) v dogovorih s Sodobnostjo. A čas je bil prepozen. Sodobnost je že določeno usmerjena, zato je poskus po enem letu propadel. Prav tedaj je Jurčec sodeloval še pri tedniku *Slovenija*, ki sta ga izdajala Josip Regali in dr. Lončar. Nekateri Jurčecovi članki so izzvali zaplembo cele naklade: avtor se je iz tednika umaknil.

Sodelovanje pri Sodobnosti je Jurčecu in Javorniku odprlo zveze z založbo Hram (Ciril Vidmar). Prevzela sta urejevanje Hramovih zapiskov, založbinega glasila. Pri Hramu je novembra 1935 izšla Jurčecova monografija *Krek*. Silvester Škerl se je z njim pogajal za delo manjšega obsega *Politične ideje XIX. stoletja*, ki naj bi izšlo pri Akademski založbi. A po prelomu s Sodobnostjo so dogovori prenehali.

Dobro leto po vstopu v uredništvo Slovenca je postal Jurčec dopisnik francoske agencije *Havas* in preko nje tudi dopisnik londonske agencije *Reuter*. V začetku leta 1936 je bil imenovan za urednika ljubljanske podružnice jugoslovanske uradne agencije *Avala*; po nekaj mesecih je postal načelnik te podružnice. To je ostal do konca — s prekinitvijo od odhoda dr. Korošca iz Stojadinovićeve vlade do Stojadinovićevega padca.

Naštete besede, ki jim je pisal in posredoval, niso mogle pomiriti v globino pomaknjene težnje po oblikovanju lepe besede. Začasno nadomestilo za to je postalo poglobljanje v likovno umetnost (kot prej v balet). Avgusta 1934 je kupil od Mihe Maleša prvo sliko; odtlej jih je zbiral do konca vojne in se ob tem spoplnil v dobrega poznavca slikarstva. Z mnogimi umetniki in kritiki so ga zblížale vezi prijateljstva in znanstva.

Iz let okupacije in revolucije se Jurčec kot ene redkih svetlih stvari rad spominja plodnega skupnega dela s prelatom Odarjem pri Katoliškem tiskovnem društvu — lastniku Slovenca.

V emigracijo je odšel 6. maja 1945. V Rimu je sodeloval z dr. Krenom, p. Prešernom in nekaterimi francoskimi prijatelji. Dvakrat je poletel v Pariz (julija 1946 in junija 1947). 17. oktobra 1947 se je odpravil v Argentino. Tu je bil takoj sredi načrtov in dela. Pomagal je ustanoviti Svobodno Slovenijo (dec. 1947) in urejeval predvsem oddelek za zunanjo politiko, vse do maja 1956. Izdelal je načrt za založbo Svob. Slovenije in njen Koledar. Z B. Remcem je obnovil Slov. kat. starešinstvo in mu bil skoro poldrugo desetletje tajnik in informator o političnem dogajanju po svetu. Zgodaj je z nekaterimi mlajšimi začutil potrebo po organiziranem kulturnem delu, ki naj emigraciji omogoči kvalitetne stvaritve. V l. 1950 ustanovljeni reviji *Vrednote* je bil član uredništva. Naslednja leta se je oblikovala zamisel *Kulturne akcije*. Na ustanovnem občnem zboru februarja 1954 je bil Ruda Jurčec izvoljen za predsednika in jo vodi zdaj že dvajseto leto. SKA je v njem dobila človeka najširših razgledov, neizčrpnih idej, dragocenih pobud, vztrajnega usmerjevanja kvišku, upornega premagovanja težav in iskanja rešitev, neomajnega zaupanja v pomen duhovnih vrednot za poslanstvo slovenstva. Te lastnosti, dragocene skušnje in zveze ga delajo tudi nenadomestljivega urednika *Meddobja*, *Glasa* in zbornika *Vrednot*.

Ob ustanovitvi *Kulturne akcije* se je bližal petdesetemu letu (ki je po Pregljevem skepticizmu postalo naravnost izzivajoče za slovenske literate). Demon v Rudovem osrčju se je oprostil spon. Vuzmenice avtorja niso presenetile, pač pa večino njegovih znancev in ko je Ljubljanski triptih dobil prvo božično nagrado 1955, so se našli ljudje, ki v eksistenco dela niso verovali. Knjigo so nekateri kritiki — teologi proglasili za prvi slovenski res katoliški roman. Kdaj bo izšlo nadaljevanje? Kdaj pride prevod v kakšen svetovni jezik?

Vzporedno z leposlovnim ustvarjanjem so izhajali številko za številko *Meddobja* njegovi eseji, ki imajo tudi posebno mesto v našem slovstvu. Kako se pisec po eni strani trdo bori za nova spoznanja in za njih izraz, po drugi pa se kar igra z že osvojenjo stvarino izrednega obsega, z nenadnimi kombinacijami in kompozicijo!

Zdaj ga drži snovanje drugega dela obuditve naše polpreteklosti (*Skozi luči in sence*). Odmevi od vsepovsod se strinjajo, da smo dobili človeka, ki zna in zmore odstranjati zavese in tančice. Pred nami vstaja podoba tega, kar smo bili in kar smo.

Ob vsem tem je sodeloval Jurčec še pri Slovenski besedi, pri Duhovnem življenju in Katoliških misijonih, pri Družabni pravdi, Vestniku DZSPB in pri publikacijah akademikov.

* * *

Naj ga Bog še dolgo med nami blagoslavlja z vsem obiljem svoje dobrote!

Alojzij Geržinič

— Poročila iz Trsta vedo povedati, da so titovske oblasti v Škofji Loki na občinskem uradu (ali v pisarni krajevnega ljudskega odbora, kakor se sedaj imenuje občinska oblast) nastavile za uradovanje osebe, ki govore samo srbščino... Mariborski tekstilni industriji so titovske oblasti v Beogradu odklonile devize za nakup potrebnih modernih tkalnih strojev, pač pa so nakazale dovolj dolarjev tekstilnim tovarnam v Srbiji. Ko so voditelji slovenske „samouprave“ opozorili, da bodo tovarno morali zapreti in bodo delavci brez dela, so jim odgovorili, da naj se delavci preselijo v Srbijo.

— Slovenski misijonar p. Stan-ko Poderžaj SJ nam piše iz Durgapurja v Indiji: „Že dolgo časa sem se pripravljal, da se enkrat oglasim in zahvalim za pošiljanje „Glasa“, ki ga prejemam že nekaj let in najdem v njem precej novic o kulturnem delu med rojaki. Ker ne vem, komu se imam pravzaprav zahvaliti, storim to kar na ta način... Neka, dobra duša mi je tudi poslala prvi del Vaše poti *Skozi luči in sence* in sem kar nepočakan, dokler ne pride drugi del. Tudi za vse to ne vem, kje naj rečem bohlonaj... Sporočite oboje na pristojnem mestu, prosim! Srčna zahvala! Vaša knjiga me je še posebno zanimala, ker sem „igravce drame“ skoraj vse poznal, nekatere celo osebno in intimno.“

— Trenutno sta na newyorškem knjižnem trgu najbolj popularna Puškin in Gogolj. Hkrati so izšli kar trije prevodi „Jevgenija Onjegina“ in največ uspeha žanje prevod Nabokova. Gogolj je predstavljen z zbirko dram in povesti.

— Kulturni atlas slovanskih dežel je izšel v Muenchenu: „Bildatlas der Kultur und Geschichte der slavischen Welt“; šteje nad 200 strani in ima več večbarvnih zemljevidov ter okoli 630 reprodukcij. Avtor dela je Pierre Kovalevsky. — Vercuauturen je pripravil „Bildatlas der Kultur und Geschichte Europas“. Za obe deli je zavladalo izredno zanimanje, dasi sta založbi pričakovali izgubo.

— Na evropskem knjižnem trgu žanje velike uspehe mladi mehiški pisatelj Carlos Fuentes (rojen leta 1928). Najbolj priljubljeno je njegovo delo „La Muerte de Antonio Cruz“ in so mu v nemškem prevodu dali naslov „Nichts als das Leben“. Odlika njegovih del je v tem, da podaja prerez sodobnega življenja v Mehiki in sicer brez patosa in z ostrim poslušom za širino realnega življenja.

drugega in — ponovno snidenje. Solza je zdrknila po patrovem licu. Rahlo me je prijel za roko, podzavestno sem klecnil na kolena in ga prosil za blagoslov.

„Bog z Vami in nami, gospod pater. Na svidenje!“ „Bog daj,“ je skoraj zadržano odvrnil pred vrtnimi vrati poletne kurije, kjer je stal in nama mahlja je odzdravljajal, dokler sem še mogel zaznavati njegovo visoko postavo izza okna počasi se pomikajočega štefanovega avtomobila v smeri Večnega mesta. „Z Bogom, gospod pater... Z Bogom... Bog Vas ohrani...“

* * *

Ob zaključku vojne, ko je Slovenija pila že drugo zhrva- no kupo neobranljivega trpljenja brezprimerne zgodovinske žal- loigre, ki je začela aprila 1941, je pater Prešeren bil edini svobodni Slovenec na pomembnem položaju širokega mednarodne- ga obsega in nadnarodnega pomena. Njegov ni bil politični ali diplomatski položaj. Bilo je visoko mesto v središču Cerkve na višku njenega moralnega vpliva v moderni zgodovini človeške borbe za ohranitev in obnovitev svobode, ko je Evropa bila na tleh. Tako je bilo dejansko priznanje njegove osebne po- membnosti, da je pater Prešeren na tem vodilnem položaju (naj- ožjega sodelavca in svetovalca jezuitskemu generalu) vkljub svoji visoki starosti ostal do dneva smrti.

V svetno politiko držav in strank se pater Prešeren ni mešal. Svojo rodno zemljo in narod je ljubil in branil, ker sta mu dala življenje in rast in ker je kot prepričan kristjan in izobraženi teolog vedel preko vsega dvoma, da nadnarava more in mora graditi le na naravi, in narava je Slovence v dolgi zgodovini izoblikovala v samobitno ljudsko občestvo, či- gar nadaljni naravni razvoj in nadnaravna rast bosta potre- bovala enako osnovno mero samovlade kot jo ohranjajo in zah- tevajo vse druge zgodovinsko in kulturno samožitne narodne enote na svetu. Zato nas je gospod pater imel posebno rad, ker je naša zgodnja mladostna odločitev za osnovno slovensko dr- žavno samovlado, vkljub vsej naši brezmoči, narodnosti in znan- stvenosti, po patrovem naravnem čutu in krščanskem verovanju v svojem bistvu bila edina pravilna. V tem se je pater Prešeren „politično“ tako globoko razlikoval od politično „vodilnih“ po- edincev starejših slovenskih generacij, ne pa po tem, da bi on bil „Stražar“ (kot nekateri še danes po krivem ali nemarnem imenujejo vse pionirje slovenskega državnega spoznanja in hotenja). Vsi tisti, ki so patra Prešerna zares poznali, dobro vedo, da on ni bil ne „Stražar“, ne „klerikalec“, ne pripadnik katerekoli take ali drugačne strankarsko-politične, narodno-po- litične, niti kulturno-politične organizacije ali skupine. Pater Prešeren je bil Slovenec, kristjan, duhovnik in član osrednjega vodstva jezuitskega reda — samo to, a vse to z izredno dosled- nostjo in neomahljivo požrtvovalnostjo.

Pater Prešeren je bil človek v najbolj naravnem in najbolj svetniškem pomenu tega osnovnega pojma. Samo on sam, Bog, in pa prizadeti poedinci vedo, koliko je on dobrega hotel in storil svojemu bližnjemu, ki je našel pot do njegove vedno odprte celice, posebno v letih najhujše stiske.

Vpliven, razumevajoč, pomagajoč, zaupajoč, nikoli sovražen, nikdar obupajoč. Med malimi narodi, ki so dosti in dolgo trpeli vseh vrst pomanjkanje in ponižanje, so tako vpopolnjene ose- bnosti zelo, zelo redke, skoraj čudežne.

Blagoslovljen sem bil s srečo, da sem v svojih mladih in mlajših letih bil deležen ozkih odnosov in resničnega prijatelj- stva treh velikih Slovencev: Profesorja Ehrlicha, doktorja Ko- rošca in patra Prešerna. Moje osebno merilo veličine pokojnega „gospoda patra“ je v tem, da me je njegova osebnost prevzela s podobno silo kot me je pred njim, deset let mlajšega, zavzela izredno profesorja Ehrlicha in doktorja Korošca.

Zgodovina se ne povrača. A vzgledi velikih mož ostajajo važni činitelji bodočnosti. Daj Bog, da bi bodoči rodovi na slo- venski zemlji v ozračju prenovljene Evrope dali iz sebe še kaj moč Koroščevega, Ehrlichovega in Prešernovega kova. Brez takih bo slovenska bodočnost ostala težka in negotova.

Washington, D. C. 10. marca 1965.

jeni, vsi drugi so bili od drugod, od teh dvajset odstotkov bratov z juga. Danes mora biti ta odstotek vpričo vedno večjega prise- ljevanja z juga še mnogo večji in kmalu se bo mogla reči, da Jesenice po večini prebi- valstva niso več slovenski kraj.

— V sejni dvorani prenovljene hiše Slo- venske matice na Trgu revolucije (Kongresni trg) je bila v času proslav ob 100-letnici od- prta razstava njenih izdaj od Koledarja za leto 1864 do jubilejnega zbornika in bibliogra- fije, ki sta pravkar izšli. Razstavljene so ustanovne listine SM ter vsa njena založni- ška delavnost. Gradivo je bilo razdeljeno po strokah z vsemi zbirkami. Posebej so bili tu- di razstavljeni rokopisi (izbor) od izdanih del (Cankar, Prijatelj, Kidrič, Zigon in drugi).

— Rusko tiskarstvo slavi letos štiristo- letnico, odkar je bila natisnjena prva ruska knjiga v cirilici. Ivan Fedorov je izdelal prve cirilske črke in natisnil prvo rusko knjigo pod naslovom „Apostol“. V letih od 1918- 1963 so natisnili 2 milijona raznih del v skupni nakladi 27 in pol milijard izvodov in so knjige izšle v 137 jezikih, med katerimi so vsi ruskega imperija in tudi svetovni je- ziki.

— Založba Deutsche Verlags — Anstalt v Stuttgartu je izdala knjigo „Der kroatische Ustascha Staat 1941-1945“, ki sta jo napi- sala Ladislav Horny in Martin Broszat. Glavni del je napisal Horny, ki je bil zastop- nik madžarske vlade pri nemškem vojaškem guvernerju v Beogradu od leta 1941-1945. Broszat pa je uredil dokumente, ki jih je po- šiljal nemški vojaški zastopnik v Zagrebu ge- neral Glaise-Horstenau guvernerju v Beograd. Broszat se v uvodu opravičuje, da ni mogel uporabiti vsega gradiva, ker dunajska vlada še ni dvignila zapore nad hitlerjevimi gradi- vom, ki leži v arhivih vseh dunajskih zbirk. Horny meni, da se za tragedija ustaške dr- žave začela s konfliktom med Paveličem in podpolkovnikom (pozneje maršalom) Slavkom Kvaternikom, Pavelič je vse stavil na Mus- solinija, Kvaternik pa je kot bivši član habs- burškega glavnega štaba na Dunaju skušal vladati s podporo Nemcev, pri tem pa se ni mogel prepričati, da je Hitler ustaško državo prepuščal Mussoliniju. Drugi vzrok propada je bila igra okupacijskih oblasti z različnimi odporniškiimi gibanji na ozemlju bivše Jugo- slavije, kjer so nemški in italijanski povelj- niki podpirali titovske in protitovske forma- cije, kakor jim je pač kazalo, ustaši pa se seveda niso mogli znajti v teh spletkah, ki so se vsak dan drugam usmerjale. Že sredi 1943 je Glaise-Horstenau brzojavil v Beograd, da je „ustaška država postala konj, na ka- terem ne bo več varno jahati“. Končni udarec pa so ustašem zadali Nemci, ko so se na jesen 1944 nemške vojske začele umikati iz Grčije in so se za varnost zaledja pobotali s Titom in mu nato odprli pot v področje ob Donavi, Savi in Dravi. Avtorja lepo popiše- ta strahotno žaloigro — imenjujeta jo apoka- lipso — hrvatske vojske pri Pliberku, kjer so titovci po angleškem izdajstvu dobili v roke hrvatsko oboroženo silo, ki pa ni bila samo ustaška, ampak so bili v njej tudi redni domobranski oddelki, ter jo zverinsko klali nekaj dni in noči. Pavelič se je rešil v Ar- gentino, kjer je bil Peronov gost, nazadnje pa se zatekel v Madrid, kjer je umrl v nem- ški bolnici. — Knjigo prevevajo vidne sim- patije do Kvaternika in do tistih oficirjev, ki so služili pod staro Avstrijo in jih je Glaise- Horstenau sprejel kot „svoje“ v svoj štab.

nanj reagiral, ne pa šele dve izdajateljica revije Tiskovna za- leti po njegovi smrti“. Gre za druga glavna podpornica Alek- čas, ko je F. A. uredništvo LZ sandrove diktature v Sloveniji na odložil in prešel k skupini pri So- dobnosti, pač pa je uredništvo LZ LZ, po nalogih KP vodila dr. prevzel najprej Juš Kozak, ki ga Bratko Kreft in dr. Anton pri tem ni nič motilo, da je bila Ocvirk.

„IZVOTLJENO LITERARNO SLOVENSTVO...“ (Janez Arnež)

„Najbolj nemaren, najbolj osvražen človek na svetu je novelist. Grežil je, storil je hudo delstvo, nizko in zahrbtno, tako vsakdanje hudo delstvo namreč, da je nas skrivoma zabodel in umoril človeka z buciko, namesto da bi ga v poštenem boju mahnil z mečem. Nato ne gre k spovedniku, ne k sodniku, ne posuje si temena s pepelom, ne obleče meniške halje, temveč séde v miru božjem in napiše — novelo! Po svetu hodi, pljuje poštenim ljudem strup na srce ter pravi, da „išče snovi“. Zveste, sinje oči, ki gledajo nanj, izdajalca, tako čisto in zaupljivo, kakor dvoje nebeških angelov — snov! Vdane ustnice, toplote in ljubezni polne, ki jih je cmokaje poljubil, ko je gledal izpod tihih vekov v drugo stran — snov! Beseda, ki jo je bil nalašč tako uganil in postavil, da bi videl, kolikšna in kakšna bo ta bolečina v očeh in na licih — snov! Nič drugače ni: oče vseh novelistov je bil Judež Iškariot! — Taka spoved je zelo prijetna, vedri dušo in boža srce ter poravna razmere; kasneje se izlije na papir ter odleti s papirjem — list z veje... In ko ta delo dobrega opravi, se zaklene v kajbico ter napiše novelo! —“

(Ivan Cankar, „ČRTICE“ — leta 1910.)

— Februarska številka belgrajske literarne revije „Delo“, ki vanjo pišejo mladi komunistični modernisti, je prinesla drugi del reportaže o poti po Sovjetski Zvezi, ki jo je napisal zadržski profesor Mihajlo Mihajlov, Pisec ugotavlja, da res večina rehabilitiranih, ki so preživeli stalinske lagerje — od 1936-1957 je bilo v SSSR interniranih 8 do 12 milijonov ljudi — noče več molčati. Tako so oblasti v zadregi, ali naj jih pošljejo nazaj v taborišča ali pa jih puste prosto govoriti. „Ti sti, ki so se dejavno borili zoper stalinizem že pred 1956 in ki so govorili resnico o Sovjetski zvezi, so še vedno smatrani za izdajavce.“ Sicer obsojajo stalinizem, toda hkrati obsojajo antistalinizem. „Rehabilitirali so samo svoje, toda kaj se je zgodilo s tisočimi poštenimi ljudmi izven stranke?“ „Ljudje, ki sem z njimi govoril, so mi s sarkazmom pripovedovali o postopkih rehabilitacije: družina dobi obrazec, ki so na njem napisani ime in priimek rehabilitiranca in odlok rehabilitacije, to je vse. Nihče ne ve, kdaj, kje in kako je rehabilitirani izgubil življenje. Ker pa je v SSSR večina družin izgubila najmanj enega svojca, je zato nezadovoljstvo splošno. In vendar so vsi globo-

CULICA IN ŠE KAJ...

„Slovenska država“ (Toronto, februar 1965) je objavila predavanje, ki ga je imel v Clevelandu doktor Janez Arnež. Uvodno misel podaja že pregled o naši poti skozi zgodovino, ko pravi, da je „precej zgodovinskih dogodkov šlo mimo nas, ko smo sanjali“. Sanje so postale naša železna srajca, kajti „ko smo se prebudili iz sanj, si nismo ničesar bolj želeli kot novih sanj, da bi se tako izognili stvarnosti življenja“. Po njegovem je „naš narodni boj za narodne pravice del naše narodne psihe. Morda še več. Postal je del naše narodne folklore, pravi folklorni festival „Zeleni Jurij“... Tako smo na vse to navajeni — borbe za narodne šole, za univerzo, za slovenske napise, za delež pri državnih izdatkih, itd., — da teh obrambnih akcij ne jemljemo s poklicno resnostjo, ampak jih takorekoč podvzemamo amatersko, „v prostem času“... „In tako se je zgodilo“, nadaljuje Janez Arnež, da je „nerealen odnos do naših narodnih problemov... nekaj fetiš naše skupnosti... in ko je literarno delo pomenilo skorajda edini izraz narodnega udejstvovanja in borba za slovenski jezik glavna oblika narodne afirmacije, so literati prejeli nimb narodnih junakov (podčrtali mi). Krog slovenske kulture se je zaprl med pesmicami in povesticami; izven njega je ostalo vse tisto, kar svet vključuje v kulturo, a so Slovenci zavrgli kot manjvredno blago“... „To literarno slovenstvo je izvotlilo slovensko zgodovino in jo oglodalo do samih literarnih in filoloških kosti. S pesniško samozavestjo smo gledali odhajanje slovenskih ljudi v tujino za kruhom, kajti „nič več jih ne bo videlo naše oko“. Kdo pa je mislil na socialne in ekonomske probleme, ki so pritirali tisoče, da so zapustili svoj dom? ... Ostali smo ob neplodnem, če že ne ciničnem pesnikovem nasvetu: „Zemljica, mati: daj mi kamen, še ob kamnu bom prepeval.“ „In nihče ni dosedaj ob kamnu prepeval niti živel... Literati so z navdušenjem sprejeli literarni in filološki mit (Podčrtali mi).“ In da bi bil še bolj jasen, Arnež nadaljuje: „Začutili so se velike in v sebi zaznali voditeljsko, politično poslanstvo. In koliko se jih je sililo in koliko spravilo do današnjih dni v politično frazerstvo? Brez izjeme, političnemu delu so škodovali in niso doprinesli ničesar, napolnili so ga s šarlatanstvom in iskanjem osebne glorioze (Vse podčrtali mi). Trpela je literatura, še bolj pa politika... Tako smo postali po pojmovanju literature „lirični narod“... umaknili smo se svetovnemu dogajanju in prepustili svojo barko (pesnik bi dejal barčico) vetrovom in valovom, namesto krmila vzeli v roko kitaro in mislili, da s tem rešujemo svojo narodno identiteto. Nikdar nismo dosegli kulturne stopnje, da bi znali in hoteli svoje probleme analizirati v kontekstu mednarodne politike in ekonomike. Očividno, kaj takega bi bilo drezanje v preveč profano stvarnost... Slovenska kultura v literarni culici je bila nam nasprotnim tujcem še vseeno najbolj sprejemljiva forma slovenskega nacionalizma (podčrt. mi). Tako so jo lahko ironizirali in z njo vred sposobnost slovenstva kot narod.“ Tu pa Arnež preskoči na mednarodno tribuno in s prstom pokaže na „izdajstvo“ literatov: „Tako so lahko (literati) svetu predstavljali Slovence kot del srednjeevropske etnične folklorne, ki nima nikakih političnih in ekonomskih prerekvizitov narodne individualnosti. In v tem so pristaši literarnega slovenstva prišli hote ali nehote še najbližje konceptu naših imperialističnih mejašev“ (podčrt. mi). — In da je temu tako, se Arnež opre na pisanje bibliotekarja dunajske knjižnice Stanka Hafnerja, ki je podobne misli o edini dopustnosti etničnih folklornih skupnosti v Srednji Evropi razvil v (habsburško) usmerjenih zvezkih revije Suedostdeutsches Archiv, Band III, št. I, str. 55-71. (Tudi titovska marksistična filozofija hoče v Jugoslaviji Slovence samo še kot folklorno skupino — ali ne, g. Arnež? — Op. p.)

Kaj vse je povedal g. Arnež in s kakšno lahkoto. Ko je hotel postaviti v nasprotje Prešerna in Kopitarja, je pozabil, da daje svetovna kritika danes enako veljavo svetovljanstva obema, dasi je bil prvi „berač s culico“, drugi pa vsemogočni cenzor — sicer konservativce — v cesarskem Dunaju, kjer je slovenstvo res zelo potiskal na stopnjo folklorne pomembnosti... In ko Arnež cinično odpravlja pesnika Župančiča ter ošvrkne z bičem po Ivanu Cankarju, danes oba priznana svetovljana v mnogih prevodih nefolklornih narodov, vrže med staro šaro Kreka in njegov gigantski napor za socialno rešitev slovenstva, evropsko in svetovno pomembnost Antona Korošca pa kot srednjeevropskega državnika potisne najbrž med tiste, ki so našo narodno barko prepustili pesnikom, da so se poigravali z njo v zasanjani barčici... Namesto da bi oboje — literaturo in politiko — doumel kot zdrav, globoko pošten razvoj narodne duhovne sile, je v „strahu pred nimbom literatov, ki postajajo narodni junaki“ stopil za sto let nazaj, ko je med nami cvetelo prelepo hajkanje na literate in se je imenovalo — blajvajzarstvo in je Koseski moral nad Prešerna, zato da je nad obema zasijala z vsem mimbom Bleweisova zvezda...

Zelo trda pa je sodba, da so „literati prignali slovenski narod še najbolj do konceptov naših imperialističnih sosedov“, to se pravi, da so se „hote ali nehote“ predali v račune Nemcev, Italijanov in — mo-

goče še Madžarov (ne vemo, kaj misli o sodobnih nam enako kočljivih sosedih na jugovzhodu, o Hrvatih in Srbih). Ker gre tu za očitek žgoče sodobnosti, se je treba nekoliko ustaviti tudi pri tem. Saj navaja dunajski vir iz najnovejše problematike... In če bi danes slovenski literati bili Hafnerjevih misli, bi res bili izdajavci, ker pripada Hafner krogu habsburških propagandistov.

Arnež ne pove, koga (imen še ne navaja) prišteva med sodobne „narodne junake“. Sicer si lahko mislimo, kakšno mora biti njegovo mnenje, ker se je spomnil na pesnika Anastasiusa Gruena, ki je prav pred sto leti v dunajski parlament res prinesel vse slovensko tedanje slovstvo v ubogi culici... Ker je bil kot pesnik Prešernov prijatelj, je mogoče imel v njej tudi njegove poezije... torej nekaj, kar je danes na svetovni ravni, a je bilo tedaj tudi v culici... Toda Gruenov spomin rešuje novejša literarna zgodovina v tem smislu, da skuša dokazati, da je bil njegov namen drugačen; res je imel vse v culici, toda cikal je nekam drugam... Naj bo, kakor že hoče zgodovina, Arnež je povzel samo Auerspergovo žaljivko in jo raztegnil še v dobo po Župančiču, Cankarju, Preglju, Velikonji in nazadnje tudi — Balantiču. Pokazal je s prstom nanje — in še na... Vsi so bili samo etnični folkloristi in tisti, ki jim danes skušamo spoštljivo slediti, smo preračunani „sanjači“ za „imperialistično igro“ naših mejašev... Vemo, da vkljub vsemu materialno in drugače dobro shajajo pesniki in pisatelji v domovini in še oni blizu meje, toda tistini kar tako v „culico“ vse, kar smo v zadnjih dvajsetih letih ustvarili v emigraciji pisatelji, pesniki in likovni umetniki ter tudi znanstveniki s časnikarji — da, za vse to si je Arnež zakril oči s cunjjo, ki še culici ni podobna. (Saj je samo Buenos Aires z vsemi založbami izdal že blizu 100 slovenskih knjižnih publikacij, da ne navajamo revij družinskega značaja, slovenskega verskega tiska po vseh kontinentih).

Pravi pesnik, pisatelj in umetnik se ne bo zmenil, v kakšno culico jih je pometalo Arneževo obzorje. Iz vsega srca pa bi želeli, da bi se mu vzklik: „kdo pa je mislil na socialne in ekonomične probleme...“ res razbrstel v veličastno drevo, kjer bi literatje — ubogi zasanjani garači kar izginili v senci njegovih razkošnih vej in se po božem zamislili ob sapicah, ki bi prihajale z vrhov politike tudi do naših tal... Kaj vse bi mogel storiti za politiko in sociologijo: premetil bi merilo o narodnih junakih, kamor baje „spada“, in se za izgovor tolikih opustitev ne bi posluževal rekvizitov „očeta domovine“ Bleiweisa in njegovih... Toda iz tistih časov se ne spominjamo žaljivke, ki bi iz slovenske literarne culice vlekla na dan izdajalske „služabnike sosednih imperialistov...“ Bleiweis ni bil zastoj — vitez... Naj krene na pot Kreka in Korošca (o čigar sodobnem razmerju do Dunaja je prav naš Glas prinesel odgovor, ko ga je hotel umazati dunajski habsburgovski tednik Donauraum) in naj se res razmahne v lepo, potrebno in zaslužno politično delo, polno žgoče aktualnosti. Naša „culica“ v Buenos Airesu ima že okr. 100 knjig; malo dobre volje mu bo omogočilo, da nas bo dohitel in — prehitel, upajmo brez vdinjanja kateremu koli imperialističnemu mejašu, niti Dunaju, niti Zagrebu in še manj Beogradu.

Ko mu želimo vso srečo, se ne moremo otresti sočutja, ker bo revež verjetno naletel na podobne ovire, kakor se nam nalagajo na pot, dasi doslej še nismo slišali tiste o službi „imperialističnim“ mejašem... Za nami je namreč dvajset let trdega, pa zelo lepega dela; ki smo ga opravljali z vso ljubeznijo. Literatura ne meri časa po desetletjih, ker se kulturi pač ne mudi... Toda v politiki in socialni delavnosti pa morejo biti zamude večasih usodno pogubne, in gorje mu, kdor jih zagreši. In ko pogledamo na preteklost prava za nami, se nas polašča strah. Če smo literati večasih tekli, pa se je dogajalo v politiki — socialno misel je skušala ohraniti na ravnini Družabna pravda — toliko, da bo zagrešena zamuda zelo hudo vplivala na ves naš nadaljni razvoj. Veseli smo ostre Arneževe sodbe nad nami, ker je večasih kritika palica z dvema koncema.

Najhujše je dejstvo, da dobiva v Srednji Evropi nacionalistični problem znova novo ostrino, podobno preteklim žaloigram. Toda dosedaj v zadnjih dveh desetletjih ni bilo tako... Poleg Donaurauma in pod. je izhajala na Dunaju tudi zelo moderno usmerjena krščansko demokratska „Die Furchen“, prav nič imperialistična. Na žalost je bilo med slovenskimi sodelavci, kolikor je nam znano, opaziti samo ime — doktorja Boruta Žerjava, sodelavca Meddobja. Podobne revije imajo enaka gibanja v Nemčiji, Franciji, Belgiji in Nizozemski... Koliko bi se moglo tam koristnega odpreti tudi za Arneževo pero... Ne vemo, kako je s podobnim tiskom v Italiji. Toda vemo, da so pri „Osservatore Romano“ radi objavili članke o delovanju malih narodov, in gotovo bi našli odmev tudi naši problemi... Toda vidno se je na njega tretji strani oglasil samo doktor Bogumil Vošnjak, ki je tam objavil zelo lepo in v svetu opaženo študijo o Obredju ustoličenja na Gosposvetskem polju...

Če že nosimo samo culice, pa literati nismo ravno berači, ker je v naši culici vsaj nekaj — gorje pa, če drugi tudi prenašajo culico in stokajo, ker je prazna po njihovi lastni krivdi. *Ruda Jurčec*

ko prepričani, da se je boj zoper stalinizem komaj začel, in so optimistični glede konca.“ O lagerjih piše: „Simptomatično je, da sovjetski tisk vedno manj piše o nacističnih lagerjih in se izogiba primerjati ta taborišča s sovjetskimi. To se da razumeti. Prvega „taborišča smrti“ ni organiziral Adolf Hitler, temveč Sovjeti. Leta 1921 je začelo funkcionirati pravo „taborišče smrti“ blizu Archangelska: Holmohori. In funkcioniralo uspešno več let.“ Mihajlov spominja tudi na teror v prvih letih po revoluciji. Obširno piše o pesmih zapornikov, ki jih je mogel registrirati v neki študentovski skupini, in jih nekaj v „Delu“ objavlja. V Rusiji, „bogati solz in čud“, so te pesmi še nepoznane. Prvi, ki so jih začeli peti, so študentje. Jugoslovanske oblasti so najprej to številko vzele iz prometa. Sovjeti so izrazili svoje nezadovoljstvo, niso pa protestirali uradno, češ da je za članek odgovorno uredništvo revije in ne vlada. Potem sta 11. 2. izšla v „Komunistu“, tedenskem glasilu jugopartije, dva članka zoper Mihajlova. Prvega je napisal sarajevski prof. Miodrag Bogičević, ki očita Mihajlovo misticizem in nesodobnost, potem pa se izgublja v splošnih trditvah o sovjetski kulturi. Drugi članek je napisalo uredništvo, ki pravi: „Tekst Mihajlova še daleč ni objektivni doprinos k umevanju sovjetske stvarnosti, in nje kulturnega ozračja.“ Mihajlov je zlorabil zaupanje, ki so ga v Rusiji deležni obiskovavci iz socialističnih dežel. Gre za „političen izlet, ki je sumljiv čisto določenih zapletov“; pri tem namigava na odmev v tujem tisku. Obsoja uredništvo „Dela“, „ker je nevdružno, da se pod krinko boja med mnenji in svobodne diskusije dogajajo izgredi, ki so v svojem bistvu protisocialistični.“ Primer Mihajlova ima sedaj v rokah sodišče.

— Znani Irving Wallece se je v Parizu dolgočasil v kavarni in iskal naslov za nov roman. Rodila se mu je misel, kaj bi bilo, če bi črnc postal predsednik Združenih držav. Vrnil se je v New York in idejo o romanu takoj prodal svojim založnikom za 315.000 dolarjev, dasi za roman ni napisal niti vrstice. Toda šest mesecev kasneje je delo že izšlo z naslovom „The Man“. Vendar odmev ni bil kaj prida, zato se je takoj odločil za novo delo „The Report Chapman“, ki je takoj po izidu postalo bestseller. Časnikarjem je izjavil, da ga je stalo zelo malo truda napisati Chapmana, ker se je pri obravnavanju gradiva o umoru predsednika Kennedyja držal kar proslulega Warrenovega sodnijskega poročila o dogodkih v Dallasu, ko je skozi štiri dni svet pretresala tragedija smrti mladega predsednika.

Te dni bodo naši cenjeni naročniki začeli prejemati Karla Mauserja: LJUDJE POD BICEM, II. del in MEDDOBJE, VIII, številki 5-6. Priloženi bodo izpisi računov za zaostalo naročnino, ako je kdo še ni poravnal. — Lepo prosimo, da bi čimprej nakazali, da zamoremo poravnati stroške v tiskarni.

— Univerza v Bonnu je proslavila 75 letnico dr. Adolfa Bacha, strokovnjaka za nemško imenoslovje. Slavljencec je znan kot lingvist in je izdal celo vrsto del svetovnega slovesa.

„Zgodovina nemškega jezika“ bo letos doživela osmo izdajo, glavno pa ostaja pet debelih knjig „Deutsche Namenkunde“. Njegovo življenjsko delo je zelo obogatilo germanistiko, ker je postalo njena nova veja. Dr. Bach je član mnogih nemških akademij, poleg tega pa je tudi član Akademije v Louvainu, častni član Flamske akademije in Finske ter švedske akademije.

— Po maši ob desetletnici Claudelove smrti je bil 23. 2. v pariški „Notre Dame“ blagoslovljen napis na stebru, blizu katedrale je Paul Claudel stal, ko se je izpreobrnil 25. decembra 1886. Pesnik „Petih velikih“ sam pripoveduje, kako je osemnajstleten, ko je pravkar začel s studijem prava in poskusil s pisanjem, občutil ob branju Rimbauda nekaj dni poprej „živ in skoraj fizičen vtisek nadnaravnega“. Tisto božično popoldne 1886 je bil navzoč pri večernicah v Notre-Dame in „stal med množico pri drugem stebru ob vhodu na kor na desno od zakristije“. Petje Magnifikata se je dvignilo proti nebu. „Bilo je tedaj, ko se je zgodil dogodek, ki obvlada vse moje življenje. Nankrat je bilo moje srce ganjeno in sem veroval“, je sam zapisal. Štiri leta pozneje, na Božič 1890 je prejel svoje drugo obhajilo. Pravkar je kot prvi zmagal v natečaju za službo v zunanjem ministertvu. Bilo je leto, ko je spenil „Tête d'or“.

— Založba Mohn je januarja 1965 izdala zbirko jugoslovanske lirike o prevodu Herberta Gotschalka „Jugoslawische Lyrik der Gegenwart“, str. 234. Kritika pa je delo sprejela z neugodjem, ker se prireditelj ni držal pravih kriterijev. Danes ni več časa, da bi izdajali antologije zaradi lažjega spoznavanja, ampak hočemo, da se nam pesništvo predstavi po svoji stilni ali vsebinski značilno-

sti. Gre nam za oznako dob, kakor so spremljala rast narodov v sodobnosti. Toda G. si je delo zelo olajšal, ko se je obrnil na posamezna društva književnikov v Jugoslaviji in predlagal, da naj bi zbirka obsegala dvajset pesnikov s približno pet pesmi za vsakega. Toda v Jugoslaviji so bili zelo radodarni in so mu poslali sedemdeset avtorjev in s pesmi, ki so bile prevedene v nemščino. G. je potem vse še bolj posplošil in razen Krleži in Andriču (v svetu znana), objavil res po dve pesmi za vsakega. Tako ni nastala izbira, ampak prava razprodaja brez merila ali sodbe. Ker pa je moral G. pokazati, da je bil sposoben tudi sam prevajati, je nekaj sam prevedel, pa se mu je pri tem zgodilo polno napak, ko je dopustil, da se je pozitivna misel spremenila v negativno, ali pa je pri besedi gluh (nemško taub) zamenjal malo črko z veliko in jo prevedel s samostalnikom golob (Taube).

— Aleksej Adžubej, zet Hruščova in bivši glavni urednik moskovskih Izvestij, je spet na delu. Postal je član uredništva pri tedniku „Sovjetska zveza“ in moral je spremeniti ime. Članke podpisuje z imenom Radjanov. Prvemu članku je dal naslov Vojna in mir. Inozemski dopisniki so takoj odkrili njegov stil in prikrit humor. Vendar pravijo, da ni videti, da bi ga umik njegovega testa iz javnega življenja prizadel. Sicer javno še ne nastopa, pač pa se je izvedelo, da je v novem uredništvu priljubljen zaradi številnih anekdot o papežu Janezu XXIII. in predsedniku Kennedyju; presentljivo je, da ve o papežu Janezu XXIII. skoraj več kot o predsedniku Kennedyju, dasi je bil pri papežu samo enkrat.

— Šele sedaj so v zahodni Evropi prejeli januarsko številko moskovske literarne revije „Novyj mir“. Ker slavi štiridesetletnico, je številka izšla na 300 tesno tiskanih straneh. Odjuga se nadaljuje, kakor dokazuje ta zvezek revije in so v njem objavili prispevke štirih literatov, ki so jih v zadnjem času zelo napadali: Ana Ahmatova, Ehrenburg, Pasternak in Jevtušenko. Jevtušenko je spenil „Balado o divjih lovecih“, Ehrenburg nadaljuje serijo spominov „Ljudje, leta, življenje“ (šesta knjiga), zelo pa so presenetili natisi iz Pasternakove zapuščine in so objavili pesmi, ki jih je pisatelj napisal v letih 1917-1942. Proza je iz leta 1943, ko je bil Pasternak vojni dopisnik s fronte. Takrat je bil še poln hvale za Stalina, „očeta domovine, ki ves narod pelje v zmago...“

Zvezek objavlja tudi novelo modernega nemškega pisatelja Heinricha Boella v prevodu.

— Londonski knjižni trg je zelo pozorno sprejel prevod Claudelove knjige „Verujem“, ki je pesnikov komentar h CREDU. Delo je izšlo v luksuzni izdaji in obsega nad tristo strani ter je uvod napisal jezuit Henri de Lubac. Poudarek knjige v Claudelovi izjavi: „Ljubim Boga in se popolnoma podrejam nauku Cerkve.“ Uvod razlaga tudi temelje Claudelove opozicije proti rojalistični Action française, ki je bila ekskomunicirana zaradi nazorov Charlesa Maurrasa in Leona Deudeta. Ko je Akademija ob Maurrasovi smrti priredila komemoracijo zanj, dasi ga je dal de Gaulle zapreti in izključiti iz Akademije zaradi kolaboracije z nacizmom, so Maurrasovi pristaši tvegali bučno manifestacijo v akademiji sami; med spominskim govorom so vsi člani akademije vstali, le Claudel je ostal sede in je po seji zahteval, da so morali vnesti v zapisnik, da med spominsko slovesnostjo ni vstal in je s tem obsodil dejanje akademije.

Londonsko kritiko je presenetila Claudelova trditev, da ve o katolicizmu to, kar je v katekizmu in to mu popolnoma zadostuje.

— Dunajski Burgtheater bo v naslednjih sezonah priredil celo vrsto uprizoritev del dramatikov iz južne in vzhodne Evrope. V novem prevodu bodo podali Madachovo „Žaloigro človeka“, dalje Krasinskega „Nebožansko komedijo“ in Euripidovo „Heleno“ v Werfolovem prevodu. Kot režiser bo sodeloval tudi Kosta Spajić iz Zagreba. — Gledališče v Gradcu pa je sklenilo prestaviti poletni festival na jesen in bodo izvajali dela dramatikov iz Jugoslavije, Italije in Avstrije. Po predstavah bodo na simpozijih obravnavali vprašanje sodobne dramske kritike in razpravljali o ustanovitvi stalne „Štajerske dramske akademije“.

— Picaso je nazadnje le pristal na prodajo svoje slike „Tri plesalke“. Prodal jo je londonski galeriji Tate. Delo je nastalo v letu 1925, ko se je umetnik poslavljaval od kubizma in prešel v globlji individualizem. Sliko so zasebno cenili na 175.000 dolarjev. Galerija cene ni objavila, ker jo je kupila naravnost od slikarja.

— Dunajsko gledališče Akademietheater bo v juliju uprizorilo novo delo Arturja Millerja: „Dogodek v Vichyju“. Delo bo uvedlo letošnji dunajski festival in bo verjetno krstna predstava dela na evropskem odru.